

Ελληνικά Χριστούγεννα (Ηθη και έθιμα του ελληνικού λαού)

Κείμενο: Δημήτριος Λουκάτος

Τα πρόσωπα: Ανδρέας, Ελένη, Παναγιώτης, Θεια-Παρασκευή, Φιλιώ, Καλλιρρόη, Ισμήνη, Κορίτσι, Μπάμπια-Λάμπρος, Κωσταντής, Θεοδωρής, Μυρσίνη, οι δύο αφηγητές.

Χριστούγεννα στο ελληνικό χωριό. Ήρεμο πρωινό με μόνη κίνησή του την έξοδο από την εκκλησιά. Πρωινή εκκλησιά που άρχισε τον όρθρο της με τα αστέρια όπως τότε στη Βηθλεέμ. Γεμάτος πρασινάδες ο χώρος της, μυρτιές και κουμαρόφυλλα στολισμένες οι πόρτες της και οι αυλές της και τώρα που σχόλασε, χτυπούν οι καμπάνες και μια ελληνική σημαία στο καμπαναριό συντροφεύει κυματίζοντας τους γλυκούς ήχους. Οι χωριανοί ξεχύνονται στους δρόμους καθαρωντυμένοι και γελαστοί. Ευλογημένη να 'ναι η γιορτή που θα τους ξεκουράσει από τις έγνοιες και τους κόπους τους για τρεις ημέρες. Ε, Χειμώνας είναι, δουλειές λίγες στο χωριό κι έπειτα, αν πιστέψουμε τους παλιούς τούτες τις μέρες γυρίζουνε στη γη τα καλικάτσαρουδία και δεν αφήνουμε τις δουλειές να προκόψουν. Έξυπνη, μα την αλήθεια επινόηση, για να κατακαθίσουν οι κόποι και να μένουν πιο πολλές ώρες στο σπίτι τους οι άνθρωποι. Ξεκουράζονται και οι νοικοκυρές από τα πλυσίματα και τα σύρε κι έλα στον κάμπο, δώδεκα ολόκληρες μέρες. Τους μένουν μόνο τα μαγειρέματα και τα γλυκά, για όσες βέβαια έχουν τον τρόπο. Μα αυτά είναι χαρούμενοι κόποι, αφού όλοι τρώνε από τα χέρια τους και οι δικοί κι οι γείτονες κι οι ξένοι.

Σκηνή πρώτη

(Στο προαύλιο την εκκλησίας μετά τη λειτουργία)

Οι εκκλησιαζόμενοι (Φιλιώ, Καλλιρρόη, Ισμήνη, Μυρσίνη, Κορίτσι, Θεια-Παρασκευή, Παναγιώτης): Χρόνια πολλά, χρόνια πολλά, καλημέρα σας. Και του χρόνου. Να είστε καλά. Επίσης. Καλά Χριστούγεννα. Να χαιρέσαι και τον Χρήστο σου. Ευχαριστώ, ευχαριστώ.

(Στο σπίτι της Ελένης)

Ανδρέας: Σχόλασε βλέπω η εκκλησία Ελένη και εγώ δεν πρόφτασα να πάω. Ήρθα βλέπεις αργά χθες το βράδυ και ήμουνα κουρασμένος απ' το ταξίδι.

Ελένη: Να 'σαι καλά αδερφέ μου και πας αύριο. Πάλι καλά που ήρθες να κάνουμε μαζί Χριστούγεννα, και ας άργησες. Εγώ σε περίμενα, πως και τι. Δεν είναι εύκολο να χαρεί κανείς τέτοιες μέρες, χωρίς τους δικούς του. Είναι σπιτική μέρα τα Χριστούγεννα, Ανδρέα μου.

(Η Ελένη καλεί τις Φιλιώ, Καλλιρρόη, Ισμήνη, Μυρσίνη και το Κορίτσι, που αποχωρώντας από την εκκλησία περνούν μπροστά από το σπίτι της, να περάσουν μέσα)

Ελένη: Ελάτε καλέ να δοκιμάσετε και τα γλυκά μου. Περάστε, περάστε μέσα.

Ανδρέας: Ορίστε κορίτσια, ορίστε, περάστε μέσα και του χρόνου.

Όλες: Να ζήσετε. Χρόνια πολλά. Και του χρόνου. Να είστε καλά.

Ανδρέας: Λαμπρή Πρωτοχρονιά σας ευχόμαστε.

(Ο Ανδρέας καλεί τον Παναγιώτη και την Θεια-Παρασκευή, που αποχωρώντας από την εκκλησία περνούν μπροστά από το σπίτι της αδελφής του Ελένης, να περάσουν μέσα)

Ανδρέας: Ε, Παναγιώτη.

Παναγιώτης: Ναι.

Ανδρέας: Δεν περνάτε πάνω με τη φαμίλια, να πάρετε κάτι. Ορίστε. Ελάτε πάνω.

Παναγιώτης: Ευχαριστούμε κυρ-Αντρέα μου. Γιατί όχι. Σειρά μας και σειρά σας. Σήμερα κι αύριο κι όλες τις μέρες. Ας φάμε πρώτα τα δικά σας γλυκά, που είναι καλύτερα και ύστερα έρχεστε εσείς σπίτι μας και τρώτε απ' τα δικά μας.

Ανδρέας: Έτσι μπράβο. Άνοιξέ τους Ελένη.

Ελένη: Ναι. Περάστε, περάστε.

Παναγιώτης: Καλώς σας βρήκαμε. Χρόνια πολλά.

Ανδρέας: Καλώς ήρθατε.

Θεια-Παρασκευή: Να ζήσετε. Χρόνια πολλά.

Ανδρέας: Καλά που ήρθες Θεια, γιατί θέλω σήμερα να μου τα πεις με το παλιό σου τρόπο και να με ζεστάνεις λίγο.

Θεια-Παρασκευή: Βέβαια.

Ανδρέας: Ξέρεις με τις δουλειές μου στην Αθήνα δεν μπορώ να έρχομαι τακτικά στο χωριό. Μας παίρνει η παραζάλη εκεί και τα ξεχνούμε όλα και θέλω πολύ να θυμάμαι τα παιδικά μου χρόνια και τις συνήθειές μας.

Θεια-Παρασκευή: Έχεις δίκιο παιδάκι μου, αλλά κι αυτό που κάνεις να μας έρχεσαι στις γιορτές, κοντά στην αδερφή σου, είναι άγιο πράμα.

Ελένη: Α, για αυτό ζω,

όλο το χρόνο. Ελάτε πάρτε τώρα κάτι.

Παναγιώτης: Πω πω πω πω ωραία γλυκά και μελόπιτα και καρυδόμελι και λαλαγγίτες και δίπλες.

Ελένη: Θα πάρετε κι ένα κομμάτι χριστόψωμο μαζί σας;

Θεια-Παρασκευή: Ε, όχι.

Ανδρέας: Πάρτε, πάρτε, πάρτε και άκου Θεια-Παρασκευή. Θέλω να μου πεις και εσύ πώς ετοίμασες τα δικά σου γλυκά. Να μου εξιστορήσεις όλα όσα έγιναν στο σπίτι σου και στη γειτονιά σου τις μέρες αυτές. Θέλω να θυμηθώ τα βράδια που περνούσε μικρός όταν περίμενα να έρθουν τα Χριστούγεννα.

Θεια-Παρασκευή: Να στα πω κυρ Αντρέα μου, γιατί να μην στα πω. Οι γιορτές είναι του Θεού και των ανθρώπων, όλων των ανθρώπων και μακάρι να έχουν όλοι τον τρόπο και την υγεία να τις χαίρονται το ίδιο.

(Ο Ανδρέας, η Ελένη και ο Παναγιώτης μένουν στο σπίτι της Ελένης, καθισμένοι σε καρέκλες και στη δεύτερη σκηνή μεταφερόμαστε στο σπίτι της Θειας-Παρασκευής μερικές ημέρες πριν).

Σκηνή δεύτερη

Και Θεια-Παρασκευή αφηγείται τώρα και θυμίζει στον ξενιτεμένο του χωριού μια μια τις ώρες που πέρασε τούτα τα βράδια ώσπου να φτάσουν τα Χριστούγεννα και μιλεί για τις ετοιμασίες της στο σπιτικό της, χωριάτικες και φτωχικές, μα πλούσιες σε παράδοση και καλοσύνη. Βράδυ, δυο μέρες πριν απ' τα Χριστούγεννα. Ήσυχο βράδυ, γαληνεμένο, σαν τις σιωπηλές ώρες όταν προσμένουμε το κετό. Αστροφεγγιά στον ουρανό του χωριού, αστροφεγγιά και ανάμεσα στο σπίτι, έτσι καθώς ανάβονται ένα ένα τα αδύνατα φώτα τους. Τα ζώα γυρίζοντας από τον κάμπο, φωνάζουν μέσα στους στάβλους, με τις δικές τους φωνές, λες και καταλαβαίνουν τη συμβολική συμμετοχή τους στη γιορτή που ζυγώνει. Και ανάμεσα από τις μισάνοιχτες πόρτες των σπιτιών, ακούγονται που και που, οι φωνές των παιδιών, που ετοιμάζονται με τα σιδερικά τους για να πουν τα κάλαντα. Στο σπίτι της Θειας-Παρασκευής άρχισαν να μαζεύονται τα κορίτσια της γειτονιάς, οι ανιψιές και τα εγγόνια και έτσι σιγά σιγά μέσα στη μεγάλη κάμαρα της γιαγιάς στρώθηκε η πρώτη βεγγέρα για την προετοιμασία της γιορτής.

(Στο σπίτι της_Θεια-Παρασκευής βρίσκονται η Φιλιώ, η Καλλιρροή, η Ισμήνη, η Μυρσίνη και το Κορίτσι).

Όλες: Χα, χα, χα. Έλα Θεια-Παρασκευή, έλα. Φέρε τα μπαχαρικά, να τα ρίξουμε στο ζυμάρι.

Θεια-Παρασκευή: Να παιδί μου εκεί, σας έχω τη ζάχαρη και κανέλα και γαρούφαλλα και μοσχοκάρυδα. Τα μύγδαλα τα καθαρίσατε;

Φιλιώ: Εδώ τα έχω Θεια-Παρασκευή, έτοιμα. Μα δε μου λες, τι θα σχεδιάσεις φέτος στο χριστόψωμο.

Επέρυσι μας έκανες θυμάμαι, ένα σπίτι πάνω στο ζυμάρι, εεε.

Θεια-Παρασκευή: Έ ναι, ναι Φιλιώ μου, πέρυσι εσχεδιάσα το σπίτι μας, που το χτίζαμε στο Κατηχώρι για την κόρη μου. Ότι αρχίζεις, είναι καλό να το σημαδεύεις πάνω στο ψωμί. Με το Χριστό που γεννιέται και μεγαλώνει, θα μεγαλώσει κι αυτό και θα προκόψει. Είναι βλέπεις ευλογημένες τούτες οι μέρες και ότι πάει μαζί με το Χριστό, προκόβει.

Φιλιώ: Κι ότι δεν πάει όμως μαζί του, τ' αφανίζουν τα καλικάτζαρούδια.

Όλες: Χα χα χα

Θεια-Παρασκευή: Έλα, σόπα, μην τα μελετάς από τώρα Φιλιώ μου τα αναθεματισμένα, έχουμε δύο μέρες μπροστά μας και δεν μπορούν ακόμα να παρουσιαστούν.

Φιλιώ: Η μητέρα μου ετοίμασε σήμερα και το προζύμι της χρονιάς. Θα του βάλει λέει μεθαύριο ένα κερύ αναμμένο και θα τα φήσει τη νύχτα να φουσκώσει.

Θεια-Παρασκευή: Ναι και τι φαγιά θα ετοιμάσετε εσείς τα Χριστούγεννα, Καλιρρόη μου;

Καλιρρόη: Ου, έχουμε το χοίρο μας Θεια-Παρασκευή για μεθαύριο. Έχει να δώσει κρέας αυτό το ζωντανό, που θα τρώμε όλο το δωδεκαήμερο.

Ισμήνη: Και εμείς έχουμε χοίρο στο σπίτι, μα τον εφυλάμε για τις Απόκριες.

Θεια-Παρασκευή: Έ το ίδιο είναι Ισμήνη μου. Εσείς τις Απόκριες, οι άλλοι του Χριστού. Χειμώνας είναι τώρα, κρύο κάνει, το χοιρινό ζεσταίνει περισσότερο απ' τ' αρνί κι είναι κόρες μου με τη σημασία τους. Ο χοίρος λες και είναι ο ίδιος ο χειμώνας, με τα κρύα και τη μαυρίλα του, ενώ το αρνί της Λαμπρής, θα είναι η Άνοιξη με την ασπράδα της.

Ισμήνη: Αλήθεια, καλά τα λες Θεια-Παρασκευή.

Μπάρμπα-Λάμπρος: Θεια-Παρασκευή.

Όλες: Να κι ο Μπάρμπα-Λάμπρος. Πω πω πω, καλέ, τι χοντρόξυλο είναι αυτό που κουβαλάει.

Μπάρμπα-Λάμπρος: Γεια σας.

Όλες: Καλησπέρα. Έλα.

Μπάρμπα-Λάμπρος: Θεια-Παρασκευή, σου το φερα το χριστόξυλο που παράγγειλες, για τη φωτιά.

Θεια-Παρασκευή: Μπράβο. Και του χρόνου και του χρόνου.

Μπάρμπα-Λάμπρος: Να πάρτω ... Απ' τ' απόψε θα τ' ανάψεις ή αύριο.

Θεια-Παρασκευή: Καημένη Λάμπρο, γίνεται απ' τ' απόψε να ανάψουμε το ξύλο. Αυτό θα αναφτεί μεθαύριο, να ξημερώνει του Χριστού. Είναι ότι πρέπει για τα παγανά, που πρωτοβγαίνουνε εκείνο το βράδυ. Δώδεκα μερόνυχτα θα το καίω με προσοχή να μη σβήσει στην παραστιά και όταν περάσουν δώδεκα μέρες, έλα σαν θέλεις, να πάρεις κι εσύ από τη στάχτη του για τα χωράφια. Εγώ θα ρίξω από δαύτη, στις τέσσερις γωνιές του σπιτιού και όξω στην αυλή.

Μπάρμπα-Λάμπρος: Κι ίσα με μεθαύριο, τι θα το κάνεις το ξύλο;

Θεια-Παρασκευή: Να, στάσου να δεις, να δεις τι θα το κάνω. Ελάτε κι εσείς κορίτσια να βοηθήσετε. Ελάτε να το στήσουμε στη μέση της κάμαρας. Έτσι, έλα. Έτσι. Πρόσεξε, πρόσεξε. Φιλιώ, φέρε τώρα τα αμύδαλα και τα καρύδια, να του ρίξουμε απάνω, για το καλό.

Ισμήνη: Ναι, ναι.

Όλες: Α, να κι ο Κωσταντής κι ο Θοδωρής. Καλώς τους. Ελάτε μέσα.

Καλιρρόη: Καλέ Φιλιώ, παιδιά, ελάτε να χορέψουμε. Ελάτε γύρω από το ξύλο.

Όλες: Ναι, ναι.

Καλιρρόη: Πιαστείτε από τα χέρια μου. Έλα κι εσύ Μπάρμπα-Λάμπρο, έλα κι εσύ Κωσταντή κι εσύ Θοδωρή.

Όλες: Χριστός γεννιέται, σαν ήλιος φέγγει, σαν νιο φεγγάρι, σαν παλικάρι (δix)

Θεια-Παρασκευή: Μπράβο, μπράβο παιδιά μου μπράβο, μπράβο. Εσύ τώρα Κώστα μπορείς να μας βοηθήσεις και σε άλλη δουλειά.

Κωσταντής: Τι Θεια-Παρασκευή;

Θεια-Παρασκευή: Να, να κατέβεις στο κατώγι και να μας φέρεις απάνω το παλιό αλέτρι να βάλω το υνί του εδώ στην παραστιά. Όσο θα καίει το κούτσουρο τις δώδεκα μέρες, ας είναι και το υνί κοντά, είναι καλό για τα χωράφια μας και τα σπαρτά μας.

Κωσταντής: Θα πάω Θεια-Παρασκευή, αλλά έτσι που τα μαζεύεις όλα για τη φωτιά λες και γυρεύεις να τα κάψεις.

Θεια-Παρασκευή: Ίσα ίσα Κώστα μου, η φωτιά που μας φαίνεται πως τα καταστρέφει όλα, είναι το στοιχείο που τα ζωντανεύει. Όπως τα θηρία φοβούνται να σιμώσουνε στη φωτιά, έτσι και το κακό δεν πλησιάζει στο σπίτι που την έχει. Για αυτό κρατάμε κι εμείς αγάλαγη τούτες τις μέρες τη φωτιά. Να δεις ζυγώνει καλικάντζαρος.

Μυρσίνη: Μα όλο για καλικαντζάρους μιλάτε απόψε. Καλά καλά δεν ξέρω, τι σόι ξωτικά είναι αυτά. Εσύ Μπάρμπα-Λάμπρο, τους είδες ποτέ σου;

Μπάρμπα-Λάμπρος: Τι να σου πω κόρη μου. Κανείς δεν τους είδα ποτέ. Μα όλοι έχουν να διηγηθούν και από μια ιστορία για αυτούς.

Μυρσίνη: Δεν μας λες καμιά Μπάρμπα-Λάμπρο μέχρι να τελειώσουμε τα χριστόψωμα.

Μπάρμπα-Λάμπρος: Δεν τα φοβάστε;

Όλες: Ποια;

Μπάρμπα-Λάμπρος: Τα καλικαντζαρούδια.

Όλες: Καλέ, ποιος τα πιστεύει τώρα, τέτοια παραμύθια.

Θεια-Παρασκευή: Α, α, όχι, όχι, εγώ ότι και να λέτε, τα πιστεύω, ναι τα πιστεύω. Τις νύχτες που θ' αρχίσουν από μεθαύριο, τις φοβάμαι. Κάποιο άσχημο αστρικό τις κυβερνάει και αφήνει όλα τούτα τα δαιμονικά να πειράζουν τον άνθρωπο.

Κωσταντής: Ε Θεια-Παρασκευή εσύ τ' ἔμαθες από μικρή και έχεις δίκαιο να τα σκέφτεσαι. Εμείς όμως τώρα με τα βιβλία και το σχολείο, δεν τα πιστεύουμε εύκολα.

Μυρσίνη: Για πες μας τώρα Μπάρμπα-Λάμπρο, την ιστορία που ξέρεις για τους καλικάντζαρους.

Καλιρρόη: Αχ ναι, πες την.

Μυρσίνη: Εγώ είμαι πολύ περίεργη να την ακούσω.

Μπάρμπα-Λάμπρος: Θα σας πω κάτι που μου ἔλεγε ο πατέρας μου, ο μυλωνάς.

Όλες: Α μπράβο, πες την.

Μπάρμπα-Λάμπρος: Μια φορά λέει, εκαθότανε στο μύλο, τέτοιες μέρες κι είχε ένα κομμάτι χοιρινό στη σούβλα του και το ἔψηνε για τα Χριστούγεννα. Ἄξαφνα, μέσα στα μεσάνυχτα, του παρουσιάζεται ένας καλικάντζαρος

Όλες: Η, η ... ωχ

Μπάρμπα-Λάμπρος: γυμνός, αδυνατούλης και κρατούσε και εκείνος στο χέρι του ένα σουβλί με δικό του κρέας.

Καλιρρόη: Παναγίτσα μου!

Μπάρμπα-Λάμπρος: Ποιος ξέρει τι παλιό κρέας θα ήτανε. Μπορείς να εμπιστευτείς τον καλικάντζαρο, ε. Φοβήθηκε λοιπόν ο μυλωνάς και από την ταραχή του, ούτε τον σταυρό του δεν πρόφτασε να κάνει. Πως σε λένε Μπάρμπα του λέει ο καλικάντζαρος. Ο μυλωνάς ετοιμάστηκε ν' απαντήσει, μα δεν ήθελε να πει και τ' όνομά του. Ὡσπου του ἔρχεται και λέει Ατός μου με λένε, δηλαδή εαυτός μου, μόνος μου. Ε, του λέει ο καλικάντζαρος ωραίο όνομα έχεις

Όλες: Χα, χα, χα

Μπάρμπα-Λάμπρος: δεν αφήνεις να ψήσω και εγώ το κρεατάκι μου και όλο το ζύγωνε και το ακουμπούσε απάνω στο χοιρινό. Η μανία βλέπεις των καλικαντζάρωνε είναι να μολεύουν όσο μπορούν τα πράματα.

Όλοι: Λοιπόν, λοιπόν τι έγινε;

Μπάρμπα-Λάμπρος: Υπομόνευσε λοιπόν ο μυλωνάς, υπομόνευσε όσο μπορούσε, αλλά στα στερνά, σηκώνει το σουβλί με όλο το χοιρινό και δίνει μια στα μούτρα του καλού σου καλικάντζαρου που καθώς εξεμάταγε, τον έκανε τσουρουφλιστό.

Όλοι: Ωχ, αμάν.

Μπάρμπα-Λάμπρος: Βάζει τις φωνές ο καλικάντζαρος. Τρεχάτε αδέρφια, σωστά με αδέρφια, κήκα, κήκα, τρεχάτε.

Όλοι: Χα, χα, χα, χα.

Μπάρμπα-Λάμπρος: Με τις φωνές του, να σου και φτάνουν όξω από το μύλο, όλοι οι άλλοι καλικάντζαροι. Μικροί, μεγάλοι, χοντροί, λιγνοί, όλοι τους σαν να 'ναι της νύχτας και ρωτάνε τον φωνακλά. Ποιος σ' έκαψε βρε; Ποιος σ' έκαψε και φωνάζεις. Μ' έκαψε ο Ατός μου λέει εκείνος, μ' έκαψε ο Ατός μου. Βρε τι λες, πως έκανες και κάηκες Ατός σου. Στραβός ήσουν α ή μεθυσμένος και πήγες και 'πεσες πάνω στη θράκα. Και τον άφησαν να φωνάζει κι έφυγαν. Πήρε θάρρος ο μυλωνάς σηκώνει πάλι το σουβλί του να χτυπήσει τον καλικάντζαρο, το βλέπει εκείνος και του δίνει δρόμο και ακόμα φεύγει.

Κωσταντής: Ωραία ιστορία Μπάρμπα-Λάμπρο και να δεις που θυμίζει εκείνη που ξέρω απ' το σκολειό με τον Κύκλωπα και τον Οδυσσέα.

Ισμήνη: Α, καλά λες. Που τον φώναζε πως τον τύφλωνε ο κανέννας, ε. Μωρέ για δεσ, πως μοιάζουνε. Αλλά, ίσα κι όμοια ο Κύκλωπας με τον Καλικάντζαρο.

Όλοι: Αα, χα, χα, χα.

Μπάρμπα-Λάμπρος: Έλα, μη γελάτε, οι ιστορίες σ' έναν τόπο που μπορούν να ζήσουνε χιλιάδες χρόνια. Αλλάζουνε αλλά δε χάνονται.

Καλιρρόη: Εγώ σκέφτομαι κάτι άλλο Μπάρμπα-Λάμπρο, για αυτά τα δαιμονικά.

Όλοι: Τι, τι.

Καλιρρόη: Παρατηρώ πάντα, πως όσο και να τα φοβάται κανέννας, στο τέλος κάτι τους σκαρώνει και τα νικάει.

Ισμήνη: Αλήθεια και για αυτό μας φαίνονται έτσι αστεία και παλαβά, ε.

Μπάρμπα-Λάμπρος: Για πες μας Θεια-Παρασκευή, τι θα βάλεις από αύριο στην πόρτα σου, για να μην μπαίνουν στο σπίτι σου τα καλικαντζαρούδια;

Θεια-Παρασκευή: Μα μόνο στην πόρτα μου και που δε θα βάλω κάτι. Πρώτα πρώτα βέβαια, σταυρό στην πόρτα και το κάθε κακό. Ύστερα, θα πάρω από κείνο το λουλούδι που το λένε χαμολιό και θα τρίψω όλες τις γωνιές του σπιτιού, να μυρίζουν. Δεν την αγαπάνε τη μυρουδιά οι καλικάντζαροι.

Φιλιώ: Α ναι, εγώ θυμάμαι μάλιστα και το τραγούδι.

Χαμολιός μυρίζει εδώ, να χαθεί τέτοιο χωριό (δισ).

Θα μας κάνουν τάλια τάλια θα μας ρίζουν στα μαγκάλια.

Όλοι: Χα, χα, χα.

Θεια-Παρασκευή: Ναι κόρη μου έτσι είναι κι είναι καλό να κρεμάσεις και στην πόρτα σου ένα κόσκινο.

Όλοι: Κόσκινο;

Καλιρρόη: Γιατί κόσκινο;

Φιλιώ: Μα γιατί;

Θεια-Παρασκευή: Ξέρεις εσύ.

Φιλιώ: Ξέρω γιατί. Ναι βέβαια. Ο καλικάντζαρος λέει έχει μανία να μετράει τις τρύπες του κόσκινου. Δεν τ' καταφέρνει όμως, κι ώσπου να τελειώσει ξημερώνει, λαλεί ο πετεινός και χάνεται.

Μπάρμπα-Λάμπρος: Α, με την κουβέντα όμως κορίτσια, δε δουλεύετε. Δεν βλέπω Θεια-Παρασκευή να μας φέρνεις κι εσύ, μια στάλα κρασί, να ζεσταθούμε.

Θεια-Παρασκευή: Ε, άντε θα σας φέρω γιέ μου, θα σας φέρω και να ξέρετε ότι κι αύριο θα έχουμε δουλειά και να μου 'ρθετε πάλι. Αύριο θα κάνουμε γλυκό, να φάτε.

Φιλιώ: Αλήθεια το δέντρο απ' την Αθήνα δεν μας το φέρανε στο χωριό. Είδες πως το στολίζει κάθε χρόνο η δασκάλα στο σπίτι της. Με κεράκια, με λαμπίτσες, με χρώματα.

Καλιρρόη: Αλλά γιατί το κατηγορείς Φιλιώ το δέντρο; Εμένα πολύ μ' αρέσει και μακάρι να 'χαμε σ' όλα τα σπίτια. Δεν είδες τι χαρά έχουν όλοι, οι μικροί και μεγάλοι, όταν το βλέπουν.

Θοδωρή: Ακούστε να σας πω κορίτσια, κάτι που ξέρω κι εγώ, και που το συζητήσαμε και με τον δάσκαλο. Αυτή η συνήθεια με τα δέντρα, έτσι όπως τα στολίζουμε με λαμπάκια και με κορδέλες, δεν είναι βέβαια ελληνική,

Όλες: Τι είναι;

Θοδωρή: ήρθε απ' την Ευρώπη.

Να μη νομίσουμε όμως, πως ετούτες τις μέρες, δεν συνηθίζουμε και εμείς την πρασινάδα στον τόπο μας. Άλλος με μυρτιές και άλλος με δαφνόφυλλα, όλοι στολίζαμε τα σπίτια μας από τα Χριστούγεννα ως τα Φώτα. Μόνο εκείνα τα μπαχλιμπίδια και τα δώρα που βάζουν απάνω στα κλαριά, δεν συνηθίζαμε ποτές. Μα μήπως είχανε και παλιότερα τα παιδάκια, τα δώρα που τους δίνουμε σήμερα. Άλλο από σύκα και καρύδια και μύγδαλα και καμιά σταφίδα ή πορτοκάλι, δεν ήξεραν τούτες τις μέρες. Το πολύ πολύ να περιμένανε του Αϊ-Βασιλιού, για κανένα παιχνίδι που θα κατέβει απ' το τζάκι.

Καλιρρόη: Δηλαδή εμείς να μην κάνουμε δέντρο;

Θεια-Παρασκευή: Α, γιατί να μην κάνουμε;

Θοδωρή: Αν έχουμε τον τρόπο, γιατί ας κάνουμε. Κι αν έχουμε και παιχνίδια ας τα κρεμάσουμε. Αλλά δεν είναι ανάγκη να σακατεύουμε τα πεύκα και τα έλατα. Τα πολλά που έχουμε και στον τόπο μας, εεε. Θέλω να πω πως και με τις μυρτιές και με τις κουμαριές ή με τις δάφνες, μπορούμε να φτιάξουμε ένα δέντρο, να χαρούμε την πρασινάδα στο σπίτι μας

Μπάρμπα-Λάμπρος: Σωστά!

Θοδωρή: και να κρεμάσουμε πάνω και κανένα μπαχλιμπίδι ή κάνα φρούτο, κάνα γλομπάκι ότι θέλουμε. Σάμπως ο Χριστός γεννήθηκε στα βουνά ή στα χιόνια; Χαρά Θεού και ξαστεριά ήτανε τη νύχτα που γεννήθηκε στη φάτνη του. Που τα είδε τα χιόνια η Βηθλεέμ.

Καλιρρόη: Σωστά, καλά τα λες.

Θεια-Παρασκευή: Καλά τα λες Θοδωρή. Μα όλα αυτά είναι συνήθεια, που βλέποντας ο ένας τον άλλονε, τα κάνουνε.

Θοδωρή: Αυτό λέω κι εγώ. Πως βλέποντας ο ένας τον άλλο, δεν συλλογιζόμαστε το σωστό. Να τώρα, παραδείγματος χάριν, εσύ Θεια-Παρασκευή,

Θεια-Παρασκευή: Ναι, ναι.

Θοδωρή: που δεν έχεις δέντρο, τι θα κάνεις;

Θεια-Παρασκευή: Να 'ναι καλά τα δέντρα που έχω στην αυλή μου. Μακάρι να είχαμε ηλεκτρικό στο χωριό και να δεις πως θα τα στόλιζα με λαμπάκια.

Θοδωρή: Μπράβο Θεια-Παρασκευή.

Όλες: Μπράβο Θεια-Παρασκευή.

Φιλιώ: Μπράβο Θεια-Παρασκευή που θέλεις και δέντρο στολισμένο.

Θεια-Παρασκευή: Γιατί, γιατί να μη θέλω.

Σκηνή τρίτη

Ανδρέας: Ωραία μας τα διηγήθηκες κυρά Παρασκευή. Μ' έκανες και θυμήθηκα όλες τις ώρες που περνούσα μικρός κι εγώ στο σπίτι μας τούτες τις μέρες. Έλα, έλα πιες τώρα ένα κονιάκ για να ζεσταθεί ο λαιμός σου και να μας πεις κι άλλα. Έλα.

Θεια-Παρασκευή: Τι άλλα να σας πω κυρ-Αντρέα μου. Εγώ τα δικά μου τα νοικοκυρίστικα, τα είπα. Ας πει ότι άλλο ξέρει κι ο γαμπρός μου από δω ο Παναγιώτης.

Παναγιώτης: Μα εγώ είμαι νεότερος.

Ανδρέας: Τι θα πει νεότερος. Όλοι μας και γέροι και νέοι πρέπει να τα ξέρουμε αυτά τα πράγματα. Οι άνθρωποι φεύγουν, μα οι γενεές ζουν αιώνια. Ο κάθε άνθρωπος Θα γίνει κάποτε γέρος. Για αυτό χρειάζεται να ξέρει κάτι, να πει στα παιδιά του. Ελάτε λοιπόν, έλα Παναγιώτη να θυμηθούμε τα κάλαντα που λέγαμε μικροί.

Παναγιώτης: Ε, δεν είναι ανάγκη να τα θυμηθούμε, αυτά τα είπαμε χθες ζωντανά στο χωριό.

Αλήθεια η χθεσινή παραμονή ήταν όπως πάντα γεμάτη από χριστουγεννιάτικη ζωντανία. Οι δρόμοι και τα μαγαζιά του χωριού είχαν την ξέχωρη όψη τους μέσα στο χρόνο. Ένα μεθύσι γιορτής, όπου ανακατεύεται το έθιμο με τη λαχτάρα του κέρδους, γέμιζε την ατμόσφαιρα από χαρούμενο θόρυβο και φωνές. Κι απάνω από τους θορύβους αυτούς, σε μια συγκινητική διαπασών, τα χριστουγεννιάτικα κάλαντα των παιδιών τρυπούσαν την ατμόσφαιρα και σφράγιζαν τη μεγάλη γιορτή με την παραδοσιακή τους αιωνιότητα. Πλούσιο ή φτωχό, το κάθε παιδί που χτυπάει την πόρτα μας για τα κάλαντα, είναι ένας

Χριστούλης της χρονιάς. Μια παιδική μορφή που τόσο ταιριάζει στην ημέρα τούτη. Μαζί είναι και ο αγγελιοφόρος του καλού. Ο κουβαλητής της χορτάτης ευχής, που σπάνια μας δίδεται τόσο πλούσια και εγκάρδια. Σε κάθε τόπο αλλάζουν τα λόγια, όπως αλλάζει και η μουσική. Σε κάθε τόπο, τούτες τις τρεις μεγάλες γιορτές του Χειμώνα, Χριστούγεννα, Πρωτοχρονιά και Φώτα τα μικρά παιδιά έχουν πάρει, σε όλο τον Ελληνισμό, την πρωτοβουλία να μας αναγγέλλουμε με ωραία λαϊκά λόγια, τον ερχομό της κάθε γιορτής. Το ίδιο όπως τα χελιδόνια βιάζονται να μας μιλήσουν για την Άνοιξη. Από τα αρχαία ελληνικά χρόνια, περνώντας στα μακρόχρονα βυζαντινά και στους βαριούς αιώνες της δουλείας, όλες οι γενιές των Ελλήνων, έστειλαν τα παιδιά τους να πουν κάποια κάλαντα, σε κάποια μεγάλη γιορτή. Τα Χριστούγεννα βρίσκονται τώρα στην πρώτη σειρά και τα παιδιά που τα λένε, είναι πιο καλόδεκτοι τραγουδιστάδες στα σπίτια. Κάτι ξέρουν οι νοικοκυράδες στα χωριά μας, που τα περιμένουν καλόβολες με τα αμύγδαλα και τα καρύδια στην ποδιά, με το παραδάκι για τον μπουναμά τους στο χέρι. Κάτι ξέρουν και οι μαμάδες τους, που τα ντύνουν ολοκάθαρα και παρουσιαστικά, για να τα πούμε. Κάτι ξέρουν και τα ίδια, που βιάζονται να δώσουν τις πιο μεγάλες ευχές.

Όλοι: Εσύ θα πρέπει αφέντη μου, στ' άλογο να καθίσεις
και να περνάς τον ποταμό, στη γη να μην αγγίζεις
και πάλι ξαναπρέπει σου, καράβι ν' αρματώσεις
και τα πανιά του караβιού, να τα μαλαματώσεις
και τα πανιά του караβιού, να τα μαλαματώσεις.

Σπάνια βρίσκει κανείς τόσο πλούσια σε έπαινο λόγια, που δεν πέφτουν σε δουλική κολακεία, αλλά κράτουν, με ποιητικότατο τρόπο, την εθιμική αξιοπρέπεια. Και θα ήταν από τις λίγες χαρές, αν μπορούσε κανείς να ακούει, όλων των επαρχιών μας τα κάλαντα, με την πλούσια ποιητική ομορφιά τους. Φροντισμένα όμως και όχι αφημένα στην τύχη και την αδιαφορία της μοντέρνας ζωής.

Όλοι: Χριστούγεννα, Πρωτούγεννα, πρώτη γιορτή του χρόνου
Για πάτε, βγαίτε, μάθετε, πως ο Χριστός γεννάτε.
Γεννάτε και ανατρέφετε, με μέλι και με γάλα.
Το μέλι τρώνε οι άρχοντες, το γάλα οι αφεντάδες.
Και το μελισσοβότανο, το νίβονται οι κυράδες.

Ανδρέας: Μπράβο Παναγιώτη μου, μπράβο. Με συγκίνησες και εσύ. Να 'χετε καλό. Αξίζει να βρίσκεται κανείς στο χωριό του, τις ημέρες αυτές. Να σας πω όμως. Μη νομίζετε πως και στην Αθήνα τα ξεχάσαμε όλα τούτα τα καλά μας συνήθεια. Μπορεί να 'ναι πολύς και ανακατεμένος ο κόσμος. Μπορεί και οι φροντίδες μας να 'ναι αβάσταχτες, θα δεις όμως κι εκεί τον κάθε νοικοκύρη και τη νοικοκυρά του, να θυμούνται ότι έμαθαν από μικροί και να μην το 'χουν για καλό, αν δε γιορτάσουν και με το δικό τους τρόπο, τα ελληνικά μας Χριστούγεννα.

Παναγιώτης: Μακάρι κυρ-Αντρέα μου να 'ναι πάντα έτσι. Όπως τα λες.